

Asia: VN/15285/2021

HE laiksi osatyökykyisten työllistymistä tukevan erityistehtäväyhtiön perustamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

2 §. X Oy:n tehtävät ja toimiala

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että yhtiön tulisi toimia tuloksellisesti, mutta sen ensisijaisena tavoitteena ei olisi tuottaa liikevoittoa. Toimintaa tulisi ehdotuksessa harjoittaa niin, ettei se vääristä kilpailua. Momentissa säädettäisiin myös, että yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelun tulee olla markkinaehtoista. Onko teillä tähän lausuttavaa?

On erittäin tärkeää kehittää osatyökykyisten palveluja, koska nykyiset palvelut ovat riittämättömät. XXX Oy tulisi mahdollistaa kokeilulainsäädännöllä. Kokeilun aikana tehtäisiin arviot ja päätelmät toiminnan vakinaistamisen tueksi.

Tämä HE ei takaa alueiden välistä yhdenvertaisuutta ja asettaa asiakkaat eriarvoiseen asemaan. HE:ssä ei ole arvioitu, miten XXX Oy:n toiminta voitaisiin toteuttaa tarkoituksenmukaisesti koko valtakunnan alueella. Tämä asia on tärkeä huomioida lainsäädännön valmistelussa, jotta asiakkaiden yhdenvertaisuus toteutuu ja eri työmarkkina-alueiden piirteet huomioidaan.

On suuri uhka, että XXX Oy:n toiminta tulisi vääristämään kilpailua. Juuri tämän takia näin mittava uudistus tulee ensin testata ja kokeilla. Piloteilla saadaan oikeaa tilannetietoa siitä, miten kilpailutilanne kehittyy ja voidaanko palvelua toteuttaa yhdenvertaisesti koko maassa esim. etäisyydet ja annetut resurssit huomioiden. HE:ssä pitää selkeästi linjata, minkälaista toimintaa XXX Oy voi harjoittaa ja minkälaisin tavoittein.

HE:ssä ei huomioida riittävästi, että toimintaympäristömme ja lainsäädäntömme muuttuvat jatkuvasti, ja meneillään on useita TE-palveluihin liittyviä massiivisia uudistuksia. Osakeyhtiömuotoisen yrityksen perustaminen on järkeä toimenpide, ja tytäryhtiöt mukaan luettuna uudistuksessa luotaisiin konsernikokonaisuus.

TE-palvelujen järjestäminen on siirtymässä kuntien vastuulle. Tätä tavoitetta ei tue se, että valtiolla olisi erikseen osatyökykyisten työllistämiseen tarkoitettu yritys. Osatyökykyisten työllistämistä tulee uudistaa niin, että heidän edellytyksensä työllistyä jo olemassa oleviin yrityksiin paranisi. Tämä tukisi myös kuntien elinvoimaa ja edistäisi työllisyyttä parhaiten.

Kainuussa toteutettiin Paltamon täystyöllisyyskokeilu vuosina 2009 – 2013. Hankkeen tavoite oli hyvin samankaltainen kuin tässä HE:ssä. Paltamon kunta työllisti kaikki paltamolaiset työttömät työnhakijat hankkeen aikana. Heidän kanssaan solmittiin perinteinen työsopimus. Paltamon työllisyyskokeilun tarkoituksena oli etsiä polkuja avoimille työmarkkinoille ja edistää hankkeen työntekijöiden siirtymistä ja työllistymistä paikallisiin yrityksiin. Suurin osa hankkeen osallistujista jäi kuitenkin työsuhteeseen hankkeeseen eikä työllistynyt yrityksiin. TE-toimiston näkökulmasta työllistyminen hankkeeseen esti työllistymistä avoimille markkinoille: työtehtäviä räätälöitiin liikaa itse hankkeeseen (räätälöidyt työtehtävät eivät vastanneet työmarkkinoiden tarpeita) eikä työllistymistä avoimille markkinoille saatu riittävästi aikaan.

Paltamon kokeilun todellinen työllistymisvaikutus jäi pieneksi. Hankkeen päättyessä vain pieni osa osallistujista työllistyi avoimille työmarkkinoille. Hankkeen päättyessä Paltamon kunnan työttömyysprosentti nousi tuntuvasti ja asiakkaiden työllistymisedellytykset eivät olleet parantuneet hankkeen aikana. Erityisesti on huomioitava, että Paltamon työttömyysprosentti on pysynyt korkeana viime vuosiin asti. Hankkeen päättymisen jälkeen laaditussa vaikutusarvioinnissa todettiin, että hankkeen kokonaiskustannukset olivat huomattavan korkeat syntyneisiin työllisyysvaikutuksiin nähden.

Pykälän 5 momentissa säädetään, että yhtiö tuottaa EU:n valtioneuvoston päätöksessä tarkoitettuja yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin tarkoitettuja palveluja (SGEI) ja että siihen sovelletaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016). Onko teillä tähän lausuttavaa?

Uhkana on, että kilpailu vääristyy ja XXX Oy:llä tullaan heikentämään uusien yritysten syntymistä ja olemassaolevien yritysten toimintaan. Tästä syystä XXX Oy:n tulisi keksittyä työvoiman vuokraamiseen ja työnvälitykseen.

3 §. Yhtiön toiminnan kohdistuminen

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhtiöön työllistettävien kohderyhmästä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Työttömille työnhakijoille suunnatut sosiaali- ja terveysalan palvelut eivät toimi kaikilla alueilla tarkoituksenmukaisesti ja tämä asettaa työnhakijat eriarvoiseen asemaan. Kohderyhmään kuuluvien työllistettävien määrittelemisen TE-palveluissa olisi hankalaa ja asettaisi asiantuntijoille kohtuuttoman vastuun. Työ- ja toimintakykyyn vaikuttavat seikat ovat usein hyvin moniulotteisia, ja sen arvioiminen vaatii laajaa ja moniammatillista työkyvyn arviota.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että työ- ja elinkeinotoimisto valitsisi kohderyhmäkriteerit täyttävistä työnhakijoista ne, jotka asetettaisiin ehdolle yhtiön palvelukseen. Yhtiö voisi rekrytoida palvelukseensa ainoastaan tästä ehdolle asetettavista henkilöistä työllistäessään osatyökykyisiä. Onko teillä tähän lausuttavaa?

Ehdolleasettelu aiheuttaisi päällekkäistä työtä kuntakokeilun ja TE-palvelujen välillä. Työllistettävien kohderyhmä on valtaosin kuntakokeilun asiakaskuntaa. Jo tässä vaiheessa tulee miettiä, miten kokonaisuus ja ehdolleasettelu toimii kun TE-palvelut siirtyy kuntien toteutettavaksi. Tämä toimintamalli pitäisi testata pilotilla tai kokeilulla.

Mikä olisi perustettavalle erityistehtäväyhtiölle sopiva nimi?

.

Miten yritysnimeä voidaan miettiä, kun yritystoiminnan lopullinen muoto on vielä hakusessa? Nimi pitää olla linjassaan yritystoiminnan ja sen tavoitteiden kanssa.

Muita huomioita ja kommentteja esitysluonnoksesta

Onko teillä muuta lausuttavaa?

Valmistelun aikataulu on liian nopea. Lisäksi päällekkäisten uudistusten vaikutusta kokonaisuuteen ei huomioida riittävästi. Usean, toisistaan irrallaan olevan muutoksen läpivieminen samanaikaisesti aiheuttaa sekavuutta ja pahimmillaan ristiriitoja eri uudistusten välille. Lisäksi tulee varmistaa TE-toimistojen toimintaedellytykset 2023 toteutettavaan muutokseen asti.

XXX Oy:n perustaminen tulisi tehdä pilotoinnin tai kokeilun kautta. Vain tällä tavalla varmistutaan yritystoiminnan soveltuvuudesta eri alueille. Pilotointi on tärkeää, jotta saataisiin luotua suomalainen toimiva malli ja vältettäisiin mm. Ruotsin Samhall:n virheet.

Ei ole luotettavasti selvitetty, miten esitetty rahoitusmalli riittää toiminnan käynnistämiseen. Pilotoinnin avulla rahoitusmallia voitaisiin tarkentaa ja suunnitella vastaamaan toimintastrategiaa.

On ensisijaisesti keskityttävä valmistelevaan TE-palvelujen järjestämisvastuun siirtämistä kunnille. Se on tämän hallituskauden päätavoite. Tätä päätavoitetta voitaisiin tukea erilaisilla kokeiluilla ja piloteilla. Lisäksi osatyökykyisten palveluita tulisi kehittää yrityslähtöisesti, jotta osatyökykyiset työttömät työnhakijat työllistyisivät nykyistä paremmin olemassa oleviin yrityksiin. Tällä vastattaisiin alueen yritysten rekrytointiongelmiin ja parannettaisiin kohtaanto-ongelmaa.

Piirainen Päivi
Kainuun TE-toimisto